

16—18 oktober

Debatter m. m.

Tisdagen den 16 oktober		Sid.
Hälsningstal av talmannen		3
Minnesord över herr Sundberg		3
Interpellationer:		
av herr Huss ang. inköp av poliovaccin från utlandet m. m.		4
av herr Huss om skyndsam förbättring av psykopatvården		5
av herr Arrhén ang. planeringen av enhetsskolans införande		6
av herr Lundström om sänkning av inträdesavgiften vid telefonabonnemang		7
av herr Osvald ang. professorn G. Borgströms avgång från Institutet för konserveringsforskning		8
av herr Åman ang. förekomsten av s. k. svarta avtal beträffande statsanställda m. m.		9

Onsdagen den 17 oktober

Remissdebatt ang. kungl. proposition med förslag till skolstyrelselag m. m.	10
Interpellation av herr Persson, Helmer, om återgång till lägre penningränta	11

Torsdagen den 18 oktober

Interpellation av herr Johansson, Anders, ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.	13
---	----

Samtliga avgjorda ärenden

Tisdagen den 16 oktober

Protokoll från justitiedepartementet ang. fullmaktsgranskning	3
---	---

Tisdagen den 16 oktober

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr **TALMANNEN** öppnade sammanträdet med följande ord:

1956 års höstsession står nu inför sin början. Jag hälsar kammarens ärade ledamöter välkomna till arbetet och förklarar härmed sessionen öppnad.

Vidare anförde herr **TALMANNEN**:

Sedan vi senast sammanträdde i denna sal har ett sorgebudskap nått oss. Ledamoten av denna kammare hemmansägaren Hugo Sundberg har avgått med döden.

Han bevistade i år sin tionde riksdag. Han var ordinarie ledamot av jordbruksutskottet, och hans riksdagsarbete knöts i hög grad till de frågor, som berör detta utskotts verksamhetsområde. I sin hemort och sitt hemlän var han en mångbetrodd man. Han har varit ledamot och ordförande av kommunalfullmäktige och kommunalnämnd, ledamot av andra kommunala nämnder och styrelser, ledamot av hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Han var vid sitt frånfälle landstingsman. Den mångfald av förtroendeuppdrag han innehaft visar den uppskattning, som han och hans arbete rönt.

Vi tackar honom för vad han verkat och varit och lyser frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 12 oktober 1956.

Till justitiedepartementet hade den 7 september 1956 från länsstyrelsen i Väs-

terbottens län inkommit fullmakt för hemmansägaren Uno Hedström, Harads, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

K. G. Grönhagen

Det antecknades, att herr Hedström utsetts att inträda såsom ledamot av kammaren i stället för herr Sundberg, vilken avlidit.

Herr *Hedström* infann sig nu och intog sin plats i kammaren.

Ledighet från riksdagsgöromålen för deltagande i Europarådets rådgivande församlings sammanträde i Strasbourg beviljades herrar *Fahlander* och *Elmgren*, båda för tiden den 16—den 27 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad, som enligt Kungl. Maj:ts uppdrag deltar i konferensen för atomenergins fredliga bruk i New York och därefter har att representera den svenska interparlamentariska gruppen vid unionens konferens i Bangkok, anholder härmed vördsamt om ledighet till vidare från riksdagsgöromålen.

New York den 9 oktober 1956

Rickard Sandler

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, som åtginge för fullgörandet av ifrågavarande uppdrag.

Vidare upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med hänvisning till bilagda läkarintyg får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet till den 1 november.

Stockholm den 15 oktober 1956

Georg Branting

Att riksdagsman *Georg Branting*, född den 21 september 1887, på grund av prostatitis chron. et status post appendectomia + asthenia är i behov av ledighet från riksdagsarbetet t. o. m. den 31 oktober 1956 intygas härmed.

Stockholm den 15 oktober 1956

Hans Reichard

Leg. läkare

Till riksdagens första kammare

Undertecknad, som fr. o. m. den 27 september 1956 och fortfarande vårdas å länslasarettet i Sveg, får under åberopande av bifogade läkarintyg härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 16 oktober 1956 och t. o. m. höstrikisdagens avslutning innevarande år.

Sveg den 11 oktober 1956

Per Olofsson

Ledamot av riksdagens första kammare för Jämtlands och Västernorrlands län

Riksdagsmannen *Per Olof Olofsson*, Sundsätt, Sveg, är på grund av en honom övergången svår skada av högra handen med förlust av pekfingeret och söndertrasning av 3—5 fingrarna oförmögen att fullgöra sitt uppdrag som ledamot av riksdagens första kammare under instundande höstrikisdag, vilket härmed intygas.

Sveg den 10 oktober 1956

Ture Stenholm

Lasarettsläkare,
med. doktor

De begärda ledigheterna beviljades.

Interpellation ang. inköp av poliovaccin från utlandet m. m.

Herr **HUSS** (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Under de senaste åren har de förebyggande åtgärderna mot polion (barnförlamningen) i USA, Canada och Danmark fått formen av en alltmer omfattande ympning mot sjukdomen. Detta gäller i första hand om Förenta staterna, vilket i och för sig är naturligt, då detta land har en av de högsta frekvenssiffrorna för denna sjukdom och där den Salkska ympningsmetoden utarbetats.

Då denna ympningsmetod obestriddligen innebär ett stort framsteg i kampen mot polion, är det att beklaga, att någon ympning av detta slag icke kunnat utföras i vårt land. Orsakerna härtill synes vara flera. Statens bakteriologiska laboratorium har haft att kämpa med lokalsvårigheter, som minskat de tekniska möjligheterna för en framställning av poliovaccin i större skala. Därjämte synes den första av laboratoriet igångsatta tillverkningen av vaccinet i fråga ha lämnat ett otillfredsställande resultat. Någon import av vaccin från utlandet har icke heller kunnat ske på grund av att vaccinproducenterna i första hand haft att täcka det egna landets behov. I USA har de första exportlicenserna lämnats under tredje kvartalet 1956.

Det synes vara oklart, huruvida den svenska tillverkningen av ympämnet kan ske i sådan omfattning, att den till våren 1957 planerade frivilliga massympningen av barn kan komma till stånd i någon större utsträckning.

Det framstår såsom högeligen önskvärt, att ekonomiska hänsyn icke får stå hindrande i vägen för inköp från utlandet av den kompletterande vaccinnmängd, som kan visa sig vara erforderlig. Som ett eftersträfvansvärt mål bör uppställas, att minst 8 årsklasser i förskoleåldern och skolåldern erbjudes denna form av ympning.

Med stöd av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

Interpellation om skyndsam förbättring av psykopatvården

1) Är statsrådet i tillfälle att lämna besked om den omfattning, som den svenska ympningen mot polio under 1957 beräknas få?

2) Är statsrådet berett att taga under övervägande, att, för den händelse den inhemska vaccintillgången visar sig otillräcklig, komplettera denna tillgång genom inköp från utlandet i syfte att ge ympningen en tillfredsställande och tämligen vid omfattning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakarande spörsmål finge framställas.

Interpellation om skyndsam förbättring av psykopatvården

Ordet lämnades ånyo till herr HUSS (fp), som nu anförde:

Herr talman! En mycket stor olägenhet för den svenska sinnessjukvården är, att sjukhusklientelet till en del utgöres av psykopater, d. v. s. personer med abnorm läggning och svåra sociala beteenderubbningar utan iakttagbar psykisk sjukdom i övrigt. I de fall, då sådana intagits på sinnessjukhus, har detta, även om intagningen varit nödvändig, skett enligt en rättstillämpning, enligt vilken psykopater utan uttryckligt stöd i lagstiftningen anses vara jämställda med sinnessjuka och sålunda falla under sinnessjuklagens bestämmelser. Om detta förhållande kan anses vara mindre tillfredsställande, är det än mer med hänsyn till den allmänna säkerheten att beklaga, att även farliga psykopater under stundom förvägras omhändertagande som begärts av myndighet, under hänvisning till ifrågakarande oklarhet i lagstiftningen. Olägenheten för sinnessjukvården ligger dels däri, att psykiskt sjuka å ena sidan och psykopater utan psykisk sjukdom å den andra icke kan vårdas gemensamt utan betydande olägenheter för båda parterna, och dels däri, att psykopater, som icke rätteligen hör hemma på vanligt sinnessjukhus, utestänger ett antal psykiskt sjuka från vård därstädes.

På grund härav fattade 1947 års riks-

dag på Kungl. Maj:ts förslag (prop. nr 244) principbeslut av innebörd, att särskilda anstalter skulle inrättas för psykopaterna, men att frågan skulle ytterligare utredas. Den med anledning härav tillsatta utredningen (1947 års psykopatvårdsutredning) framlade år 1952 sitt betänkande (SOU nr 46). Utredningen kom till den uppfattningen, att för täckande av det omedelbara vårdplatsbehovet för manliga psykopater, som uppskattats till 625 platser, borde uppföras 5 specialsjukhus å 125 platser, varjämte behöfliga omkring 100 vårdplatser för kvinnliga psykopater borde skapas å specialavdelningar vid sinnessjukhusen. Såsom en första etapp föreslogs inrättande av ett psykopatsjukhus invid Uddevalla. Samtidigt borde, framhöll utredningen, sinnessjuklagstiftningen modifieras så, att psykopatvården uttryckligen inordnades därunder.

Något förslag i överensstämmelse med 1947 års riksdagsbeslut och 1952 års betänkande har icke framlagts av Kungl. Maj:t. En av anledningarna härtill har måhända varit, att meningarna var delade rörande de föreslagna specialsjukhusen.

Det högst otillfredsställande läge, vari psykopatvården sålunda fortfarande befinner sig, har ytterligare försämrats genom det efter den 1 oktober 1955 starkt ökade alkoholmissbruket, vars följdverkningar gjort sig särskilt märkbara hos psykopatklientelet. Till denna grupp hör många och måhända t. o. m. flertalet av de farliga alkoholisterna. Medan de alkoholister, som är farliga och lider av sinnessjukdom, utan större svårigheter kan beredas plats på sinnessjukhus, är det ofta, när det gäller farliga alkoholister av psykopattyp, antingen helt ogörligt att utverka plats på sinnessjukhus eller också endast möjligt att utverka plats för observation därstädes under kortare tid. Vid utskrivningen från sinnessjukhuset i sistnämnda fall av en farlig alkoholist-psykopat återstår endast att bereda vederbörande plats på nykterhetsvårdanstalt. Icke heller på en sådan anstalt är vården avpassad för psykopater. Varken den otillräckliga längden av

Interpellation ang. planeringen av enhetsskolans införande

vårdtiden eller anstaltens personella resurser gör det möjligt att lämna ifrågavarande klientel en adekvat vård. Detta är särskilt betänkligt med hänsyn till att dessa psykopater vid utskrivningen från anstalten ofta är lika farliga för sin omgivning som när vårdbehovet uppstod, ibland t. o. m. farligare därigenom att vederbörande gripits av hämndkänslor.

Till min kännedom har kommit åtskilliga fall där utomordentligt farliga situationer uppstått genom kombination av psykopati med alkoholism. Det har förekommit och förekommer alltjämt kanske dagligen att psykopater av denna typ för skräckregemente i hemmen och utgör ständig fara för utpinade hustrur och minderåriga barn. Tillåt mig relatera några exempel.

En man har under årens lopp gång på gång svårt misshandlat sin hustru och ibland slagit henne medvetslös under inflytande av rus och sadistisk läggning. Vid den tid då fallet kom under behandling var det ett under att hustrun levde. I hemmet fanns förutom hustrun två små barn. Efter verkställd läkarundersökning konstaterades, att mannen ej var sinnessjuk, men väl svår psykopat. Han vårdades sedan på anstalt för alkoholmissbrukare och utsläpptes efter några månader som kanske förbättrad alkoholist men fortfarande farlig för hustrun. — En ung man blev föremål för nykterhetsvårdande åtgärder gång på gång. Han vårdades på psykiatrisk lasarettsklinik och sedermera på vårdanstalt för alkoholister men avvek från båda upprepade gånger. Strax efter myndighetsålderns inträdande gifte han sig och började omedelbart tyrannisera hustrun. Hans beteendemönster blev allt värre, och till slut hotade han hustrun och makarnas spädbarn med förskärarkniv. När hustrun lyckats fly med barnet slog han sönder praktiskt taget hela inredningen i hemmet. Såsom psykopat mottogs han ej på sinnessjukhus utan placerades efter hand på olika nykterhetsvårdsanstalter, varifrån han gång på gång rymde och till vilka han sedan med avsevärda kostnader återfördes. Fallet tycks med nuvarande vårdmöjligheter för psykopa-

ter praktiskt taget vara hopplöst. Till bilden hör den unge mannens kalla nonchalans och oeffterrätliga uppträdande inför myndigheterna. — Det har förekommit fall då en hustru drivits till självmord av sin psykopatiska man, som därefter fortsatt som förut och varit nära att driva en ny partner till samma situation. Det har icke varit möjligt att komma till rätta med vederbörande genom alkoholistvård.

Flera av de fall som jag tagit del av har utgjorts av svåra våldsvärkare. Hustrun har misshandlats på det grövsta. Brutna revben, nyckelben, t. o. m. svåra skallskador, utslagna tänder och svåra blodviten har burit vittnesbörd om den misshandel som förövats. Det är särskilt betänkligt att barnen ibland blivit inblandade i våldsdåd av nu exemplifierad art och härigenom lidit allvarlig både psykisk och fysisk skada. Det hör till undantagen, att våldsvärkare av denna typ blir åtalade och straffade, bl. a. därför att fångvård icke är någon lämplig vårdform för dem.

Med stöd av det anförda och då här ifrågavarande spørsmål torde beröra såväl social- som inrikesdepartementet anholder jag om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern få framställa följande frågor:

1) Är Ers Excellens beredd att medverka till att den f. n. högst betänkliga psykopatvårdsituationen utan dröjsmål lättas åtminstone på ett provisoriskt sätt?

2) Delar Ers Excellens min uppfattning, att denna fråga är av så brådskande beskaffenhet, att den synes böra snabbbehandlas med förtursrätt av nu pågående sjukvårdsutredning?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Interpellation ang. planeringen av enhetsskolans införande

Herr ARRHÉN (h) fick nu ordet och yttrade:

Herr talman! Vid vårriksdagen i år fattades beslut om en »sammanfattan-

Interpellation om sänkning av inträdesavgiften vid telefonabonnemang
de utredning i våra skolfrågor» på grundval av Kungl. Maj:ts proposition nr 80 och nr 123 samt statsutskottets utl. nr 102. Departementschefen uttalade samtidigt, att »övergången till enhetsskolan ej kan forceras». Den sammanfattande utredningens tillsättande »snarast möjligt och senast år 1958» tolkades som ett uttryck för det ansvar Kungl. Maj:t kände inför betydelsen av att enhetsskolan planlades på ett betryggande sätt.

Vad den blivande sammanfattande utredningens arbetsuppgifter angår, synes de bli många, tidsödande och betungande. Bl. a. skall den hittillsvarande försöksverksamhetens resultat studeras, iakttagelser göras beträffande den inverkan, som de av skolöverstyrelsen 1955 utfärdade nya timplaner och huvudmoment vid försöksverksamhet med 9-årig enhetsskola kan ha utövat m. m. Läroböcker för de alternativkurser, varom i det senare fallet talas, har emellertid först utkommit hösten 1956. Departementschefen har även (1955) talat om behovet av särskilda statliga försökskolor, en tanke, som även framfördes i år, skolor, som i så fall tidigast skulle kunna påbörja sin verksamhet hösten 1957. Den beslutade sammanfattande utredningen, vars uppgift alltså skulle vara att framlägga förslag om den blivande enhetsskolans organisation, målsättning och arbetsformer, säges helst böra vara avslutad 1962. Tidigast vid denna tidpunkt skulle riksdagen ha möjlighet att taga en mera definitiv ståndpunkt till innebörden av begreppet enhetsskola, dess målsättning och organisation, i en framtida utformning.

Det har på senaste tid väckt ett icke ringa uppseende, att skolöverstyrelsen den 23 april i år framlagt förslag rörande planeringen för enhetsskolans organisation, vilken i åtskilliga avseenden synes föregripa de överväganden, som det borde vara den sammanfattande utredningens uppgift att på grundval av sitt arbete verkställa. Skolöverstyrelsen synes ha för avsikt att bl. a. till år 1960 utarbetar anvisningar, som förutsättes skola bli normgivande för enhetsskolans lokala uppbyggnad under tiden

1962/63—1972/73. Anvisningar av denna art synes ej kunna utarbetas oberoende av den sammanfattande utredningens slutsatser. Verkställighetsföreskrifter bör rimligtvis föregås av utredning och riksdagsbeslut. Det vill förefalla, som om skolöverstyrelsen här hade tänkt sig att låta verkställighetsföreskrifterna komma först, därefter utredning och riksdagsbeslut.

Under återopande av vad sålunda anförts anhåller jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Vad är i samband med här gjorda påpekanden statsrådets uppfattning om hur planeringen av enhetsskolans införande under 1960-talet skall äga rum?

På gjord proposition bifölls herr Arhéns berörda anhållan.

Interpellation om sänkning av inträdesavgiften vid telefonabonnemang

Ordet lämnades härefter till herr LUNDSTRÖM (fp), som anförde:

Herr talman! Inträdesavgiften för telefonabonnemang höjdes för ungefär ett år sedan mycket kraftigt, från förutvarande 200 kronor till 300 kronor. Höjningen har bl. a. motiverats med att det varit nödvändigt att begränsa tillströmningen av nya abonnenter.

Med anledning av höjningen hemställde undertecknad i en motion vid början av 1956 års riksdag, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att avgiftshöjningen måtte omprövas i syfte att återföra den till tidigare gällande belopp. (Motion I: 2 och II: 1) I motionen anfördes bl. a.:

»Jag betraktar det som en dålig lösning på uppgiften att tillmötesgå efterfrågan på telefoner att genomföra en höjning av inträdesavgiften som inte är betingad av kostnadsskäl utan i stället avser att skära bort en del av efterfrågan. Den åtgärden drabbar särskilt hårt de grupper av isolerade människor, t. ex. gamla och sjuka, som är beroende av

telefon för att kunna nå kontakt med andra människor men samtidigt har mycket begränsade ekonomiska resurser.

Jag finner det därför vara ett rimligt rättvisekrav, att den företagna höjningen av installationsavgiften av telefonabonnemang omprövas i syfte att återföra nämnda avgift till tidigare nämnda belopp (200 kr.)»

Vid behandlingen av motionen framhöll statsutskottet bl. a. i sitt av riksdagen antagna utlåtande:

»Den av motionärerna likaledes berörda frågan om inträdesavgiften vid telefonabonnemang måste uppenbarligen bedömas mot bakgrunden av investeringsläget för televerkets vidkommande. Det kan sålunda befaras, att en återgång till den före fjolårets höjning rådande avgiftsnivån kommer att leda till att kön av väntande abonnenter ytterligare växer, därest icke televerket samtidigt beredes ökade investeringsmöjligheter. Det torde å andra sidan icke kunna bestridas, att telefonen alltmör kommit att betraktas som en nödvändighetsvara och att den inträdda fördyringen måste bli betungande för mängden, särskilt för personer i ekonomiskt svagare ställning. Ur rättvisesynpunkt ter sig detta mindre tilltalande. Utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t omprövar avgiftsfrågan så snart ske kan.» (Stats nr 9.)

Någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida i den av riksdagen begärda riktningen har emellertid inte veterligen vidtagits.

Med hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

1) Har herr statsrådet tagit ställning till den av riksdagen i våras uttryckta önskan att sänka den i fjol till 300 kronor höjda inträdesavgiften vid telefonabonnemang?

2) Om inte, är herr statsrådet i tillfälle att snarast medverka till en avgifts-sänkning?

Även denna anhållan bifölls.

Interpellation ang. professorn G. Borgströms avgång från Institutet för konserveringsforskning

Herr OSVALD (fp) erhöil på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Det väckte stort uppseende i vida kretsar, då föreståndaren för Svenska institutet för konserveringsforskning, professorn, fil. dr Georg Borgström, i somras tvangs att begära avsked från sin befattning. Orsakerna till att styrelsen vidtog en så anmärkningsvärd åtgärd mot forskningsinstitutets chef har icke blivit klart redovisade, trots att önskemål därom framställdes från flera olika håll. Så mycket tycks dock framgå av vad som meddelats i pressen, att vissa industrier, som lämnar bidrag till institutets verksamhet, varit missnöjda med professor Borgströms sätt att sköta sin tjänst — hans arbete har varit alltför utättriktat, har det sagts — och därför ställt ett ombyte på chefsposten som villkor för fortsatt bidragsgivning. Naturligtvis är ett industriföretag i sin fulla rätt att som ersättning för lämnade penningbidrag begära valuta i form av praktiskt vetenskapliga resultat, som kan utnyttjas i den egna driften. Däremot är det svårt att förstå, att forskningsinstitutets styrelse, vars majoritet utses av Kungl. Maj:t, fallit till föga för de från vissa industrier ställda kraven, om det nu är dessa, som varit anledningen till att professor Borgström tvingats avgå. Statsanslaget täcker dock omkring 2/3 av institutets utgifter; det kan väl då inte gärna vara så, att en industri kan driva igenom sin egen vilja endast genom att hota med indragning eller reduktion av ett anslag.

Styrelsens åtgärd förefaller så mycket egendomligare som det endast är två å tre år sedan styrelsen hos Kungl. Maj:t begärde, att Borgström skulle utnännas till professor och då i berömmande ordalag uttalade sig om hans stora förtjänster.

Det förefaller också egendomligt, att inte departementet kunnat ingripa i tid för att förhindra den utveckling, som ledde fram till att professor Borgström

Interpellation ang. förekomsten av s. k. svarta avtal beträffande statsanställda m. m. avgick och mottog ett förmånligt erbjudande från Förenata staterna.

Vad som i somras hände vid konservforskningsinstitutet är ytterligt allvarligt främst ur två synpunkter. För det första kan det handlingssätt, som här tillämpats, betecknas som ett allvarligt hot mot forskningens frihet. En vetenskapsman vid ett forskningsinstitut skall inte behöva riskera att bli avsatt från sin tjänst, om han i sitt arbete kommer till resultat, som inte alla intressenter är eller kan vara tillfredsställda med.

För det andra har vårt land inte råd att exportera framstående, internationellt kända forskare. För varje år som går, blir det allt tydligare, att det är den vetenskapliga forskningen och den därpå grundade tekniska tillämpningen, som i framtiden kommer att vara i allra högsta grad bestämmande för hela folkets såväl andliga som lekamliga levnadsstandard. Vi har redan nu för få vetenskapsmän, och om inte åtgärder snabbt vidtas för att förstärka såväl teoretisk som tillämpad vetenskaplig forskning, kommer vi att sacka efter i utvecklingen. Under sådana omständigheter är det ytterligt allvarligt, att svenska vetenskapsmän tvingas utvandra. Det är därför naturligt, att man inom vetenskapliga kretsar frågar sig, om inte den vid konservforskningsinstitutet uppkomna konflikten kunde ha avvecklats på ett annat, för både institutet och landet lyckligare sätt.

De frågor, som man kan ställa sig med anledning av vad som inträffat vid konservforskningsinstitutet, kan sägas vara av principiell betydelse. Vi har nämligen flera forskningsinstitut i vårt land, som är organiserade på samma sätt som konservforskningsinstitutet, d. v. s. som ett samarbete mellan stat och enskilda, och under senare tid har man diskuterat frågan om inrättandet av ytterligare ett sådant institut, ett näringsforskningsinstitut. För att man vid dylika forskningsinstitut skall kunna förvärva och behålla tjänstemän med höga vetenskapliga kvalifikationer, är det nödvändigt, att de i sitt arbete kan beredas i stort sett samma trygghet som motsva-

rande befattningshavare vid universitet och högskolor. Det är ett missbruk av professorstiteln att ge den till en forskningschef utan att samtidigt ge motsvarande garantier för frihet och trygghet i arbetet.

Med anledning av vad jag nu anfört, anhåller jag om första kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande frågor.

1. Av vilka anledningar tvangs professor Borgström att begära avsked från befattningen som föreståndare för Svenska institutet för konserveringsforskning?

2. Hade det inte varit möjligt för departementet att på ett tidigt stadium ingripa för att förhindra styrelsens uppseendeväckande åtgärd?

3. Har herr statsrådet för avsikt att vidta några åtgärder för att förhindra en återupprepning av vad som skett vid Svenska institutet för konserveringsforskning och för att garantera vetenskapsmännen vid detta och vid motsvarande institut full frihet i forskningen?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. förekomsten av s. k. svarta avtal beträffande statsanställda m. m.

Ordet gavs nu till herr ÅMAN (s), som anförde:

Jag hemställer, herr talman, att till statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet få framföra följande interpellation:

Från tjänstemän anslutna till TCO-förbund har anmärkning framförts mot en viss restriktivitet, som man menar skulle ha gjorts sig gällande från verksamhetens sida, när det gällt tjänstemännens rörlighet mellan olika verk och arbetsgivare. Man har misstänkt, att det på det statliga området skulle föreligga s. k. »svarta avtal» mellan verken eller mellan dessa och privata arbetsgivare.

Kungl. proposition med förslag till skolstyrelselag m. m.

Min fråga gäller, huruvida civilministern undersökt dessa förhållanden och vilket resultat dessa undersökningar lett till.

Även denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 182, med förslag till skolstyrelselag m. m.;

nr 183, angående godkännande av Sveriges anslutning till ett internationellt veteavtal;

nr 184, med förslag till lag om skydd för vissa kartor, m. m.;

nr 185, med förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536); och

nr 186, angående vissa åtgärder i samband med nedläggandet av driften vid linberedningsverket i Mellansel.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.31.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 17 oktober

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *De Geer* för tiden den 16—den 29 innevarande månad för fullgörande av uppdrag som delegat i Europarådets rådgivande församling samt herr *Strand* för tiden den 19 oktober—den 2 november för utrikes resa.

Kungl. proposition med förslag till skolstyrelselag m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 182, med förslag till skolstyrelselag m. m.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Sedan riksdagen i våras åtskilts publicerades och utsändes genom ecklesiastikdepartementets försorg Kungl. Maj:ts förslag av den 7 juni 1956 rörande skolväsendets lokala och regionala ledning, det vill med andra ord säga den proposition om dessa angelägenheter, som var väntad under vårriksdagen men vars framläggande ej medhans. Exakt motsvarande text framlä-

des vid höstsessionens början i går, nu under rubriken Kungl. Maj:ts prop. nr 182 år 1956.

Den metod, som av ecklesiastikdepartementet här använts, torde vara i sitt slag enastående i svensk politisk historia. Det torde ej vara möjligt att hävda att här förelåg fara i dröjsmål, d. v. s. att invänta höstriksdagens sammanträde. Publiceringen under särskilt för ändamålet tryckt omslag skedde inför de stundande semestermånaderna juni—augusti. Det var också bekant att den senare av de nämnda månaderna jämte september skulle upptagas av en valrörelse. Föga fog fanns därför för antagandet att »förberedande» anstalter med anledning av publiceringen skulle kunna vidtagas ute i landets olika kommuner vilka alltså skulle kunnat innebära en tidsvinst i förhållande till om proposition på i våra grundlagar föreskrivet sätt framlagts den 16 oktober och utan förhandsmeddelandet.

Om metoden med separatträckning av väntade propositioner, även i oträngt mål, skulle, med utgångspunkt från vad ecklesiastikdepartementet i år funnit

Interpellation om återgång till lägre penningränta

lämpligt, inaugurerar en praxis i vårt parlamentariska liv, synes hittills oändligt perspektiv öppna sig, om vilkas innebörd endast en antydning är tillräcklig. Vi skulle få dels en propositionsavlämning i riksdagen på hittills och i våra grundlagar förutsett sätt, dels en propositionsavlämning i förskott, adresserad till enskilda riksdagsmän samt ledamöter av kommunala församlingar. En dylik ordning skulle helt visst innebära en nyordning av icke blott för vårt land fullständigt unik art utan även för den oss omgivande världen. Det kan vara — vilket även grundlagarna förutsätter — berättigat att i vissa lägen även efter de nu förutsedda tidpunkterna under de pågående sessionerna framlägga propositioner, vilkas uteblivande skulle lända riket till allvarligt men, men i så fall är detta beroende på godkännande från riksdagens kamrar. I här föreliggande fall har en dylik utväg icke medhunnits. Under sådana förhållanden och under i övrigt föreliggande förutsättningar har det ej varit berättigat eller i överensstämmelse med hävdvunnen parlamentarisk praxis i detta hus att kringgå den övliga gången av ett riksdagsärende såsom här skett.

Herr talman! Med dessa marginalanteckningar ber jag att få hemställa om propositionens remittering till vederbörande utskott.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag har litet svårt att förstå, vart herr Arrhén ville komma med sitt inlägg här, och jag vore för min del tacksam, om han vill klarlägga det närmare.

Anser han att det är ett fel att denna proposition kommit till allmänhetens kännedom, vill jag säga att jag har en direkt motsatt uppfattning.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition, såvitt angick lagförslagen, till konstitutionsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Till vederbörande utskott skulle jämväl överlämnas de i anledning av proposi-

tionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 183, angående godkännande av Sveriges anslutning till ett internationellt veteavtal.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 184, med förslag till lag om skydd för vissa kartor, m. m.; och

nr 185, med förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536).

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 186, angående vissa åtgärder i samband med nedläggandet av driften vid linberedningsverket i Mellansel.

Interpellation om återgång till lägre penningränta

Herr PERSSON, HELMER, (k) erhöll på begäran ordet och anförde:

Den i föl genomförda räntehöjningen åstadkom en omedelbar och påtaglig kostnadsstegring på praktiskt taget alla konsumtionsartiklar. Jordbrukets räntekostnader beräknades stiga avsevärt och bostadskostnaderna höjdes kraftigt över hela landet. Verkningarna av den sålunda genomförda räntehöjningen kom därför inte att medföra en stabilisering av prisnivån utan ledde tvärtom till ökade priser och därmed större spänning i landets ekonomi.

Under många år vägrade regeringspartierna att medverka till en höjning av räntan. De motiveringar som då angavs var riktiga och har besannats av det som inträffade när räntan höjdes. Detta motiverar, enligt min åsikt, ett snabbt återställande av det gamla ränteläget.

Det högre ränteläget har inte lett till vad man kallar ett stabilare ekonomiskt

Interpellation om återgång till lägre penningränta

läge. Verkningarna har blivit, att de som lånar ut pengar berikat sig på bekostnad av folkflertalet. En ytterligare koncentration av rikedomerna innebär på intet sätt att ekonomin blivit stabilare. Tvärtom ökar riskerna för ökad kapitalistisk spekulation.

I valrörelsen gavs antydningar om att räntan måste sänkas. Regeringsprogrammet innehåller emellertid ingenting bestämt i denna ytterst vitala fråga. För folkflertalet skulle emellertid en sänkning av räntan betyda bl. a. att bostadskostnaderna och livsmedelspriserna omedelbart kunde sänkas. Arbetarna, de mindre jordbrukarna, tjänstemännen och småföretagarna har enbart fördelar av en återgång till tidigare ränteläge. De som inte vill en dylik politik är givetvis de stora kapitalägarna.

Med hänvisning till detta hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Överväger regeringen att inom den närmaste tiden vidtaga åtgärder för en återgång till en lägre penningränta?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 606, av fru *Gärde Widemar* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförordning, m. m.;

nr 607, av herr *Larsson, Nils Theodor*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförordning, m. m.;

nr 608, av herr *Magnusson* och herr *Ohlsson, Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförordning, m. m.;

nr 609, av herr *Magnusson* och herr *Ohlsson, Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförordning, m. m.;

nr 610, av herr *Alexanderson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken; samt

nr 611, av herrarna *Ahlkvist* och *Lodenius*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.10.

In fidem

G. H. Berggren

Torsdagen den 18 oktober

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 606, av fru *Gärde Widemar* m. fl.,
nr 607, av herr *Larsson, Nils Theodor*,
nr 608, av herr *Magnusson* och herr *Ohlsson, Ebbe*, samt

nr 609, av herr *Magnusson* och herr *Ohlsson, Ebbe*, alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförordning, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 610, av herr *Alexanderson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken; samt

nr 611, av herrar *Ahlkvist* och *Lodenius*, i samma ämne.

Interpellation ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.

Herr **JOHANSSON, ANDERS**, (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman: Lantbruksnämnderna i landet har i allt större omfattning ökat sitt innehav av jordbruks- och skogsfastigheter. Vid utgången av år 1955 uppgick deras totala innehav till 6 646 ha åker samt 53 865 ha skogsmark, med ett sammanlagt taxeringsvärde av 20 964 000 kronor. Ett dylikt statligt förvärv av sådana fastigheter via lantbruksnämnderna har väl aldrig varit avsett och torde därför ge anledning till vissa betänkligheter. I de fall då ett fastighetsförvärv av antytt slag är betingat av rent lokala kompletteringsbehov från närliggande ofullständiga jordbruksfastigheters sida

har man ingen anledning att däremot rikta någon kritik. Annorlunda ställer sig emellertid saken, när det gäller sådana jord- och skogsförvärv, där ett dylikt behov inte inom överskådlig tid kan sägas föreligga. Ett av lantbruksnämnderna verkställt fastighetsköp kan inte motiveras med att vederbörande fastighet *måhända* på längre sikt kan behöva tagas i anspråk för kompletteringsändamål.

I samband med lantbruksnämndernas tillblivelse gjorde folkpartiet reservationsvis sin erinran mot en utveckling i här antydd riktning och partiet vidhåller alljämt den uppfattningen, att lantbruksnämnderna inte får bli något slags uppköpsorgan av jord och skog för statens räkning.

En annan sak som i detta sammanhang bör påpekas är att de sålunda av lantbruksnämnderna förvärvade fastigheterna inte alltid blir föremål för den skötsel, som man enligt vedertaget bruk har anledning kräva. En viss kritik har nämligen i det avseendet förmärkts från olika håll i fråga om såväl jordbrukens som skogens skötsel.

Med hänvisning till det anförda får jag härmed hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande frågor:

1. Anser herr statsrådet det vara lämpligt att lantbruksnämnderna ökar sitt jordförvärv i den omfattning som skett och även i sådana fall då ett uppenbart kompletteringsbehov av närliggande fastigheter inte inom rimlig tid kan förutses?

2. Anser herr statsrådet att skötseln av de i lantbruksnämndernas ägo befintliga jordbruks- och skogsfastigheterna är helt tillfredsställande? Varom inte, vilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidta för

Interpellation ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.

befrämjandet av en bättre skötsel av dessa fastigheter?

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.04.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

In fidem
G. H. Berggren